

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Боряна Мангова, ФНОИ, СУ „Св. Климент Охридски“

относно докторската дисертация на **Юлияна Неделчева Караатанасова** на тема

Приложение на концертни модели в контекста на учебното съдържание по музика на българското училище

За присъждане на научна и образователна степен „доктор“

Научна област: 1. Педагогически науки

Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...

Научна специалност: Методика на обучението по музика

Научен ръководител: проф. д-р Ганка Неделчева

Представяне: Многото професионални позиции, посочени в трудовата биография на кандидатката, определят като водещи за нея три области: музикалната журналистика с придобит дългогодишен комплексен опит във водещите български медии БНТ, БНР, Класик ФМ радио; музикалния мениджмънт, в чиято област докторантката също е натрупала финансови, организационни, комуникативни, популяризаторски и др. умения чрез различни позиции (програмактор, продуцент, PR, импресарио); същевременно като преподавател по музика в общообразователното училище и по музикално-теоретични дисциплини в специализираното музикално обучение, тя добавя към компетенциите си педагогически познания и практика.

Съдържание на дисертационния труд: Текстът съдържа 266 страници и е структуриран в увод, пет глави, заключение и 4 приложения. Библиографията съдържа 24 източника на кирилица, 28 източника на латиница, актуални образователни документи и действащи понастоящем учебни програми по предмета Музика, ок. 150 сайта на оперни, филхармонични и т. н. институции в световен мащаб.

Авторефератът е изготвен в обем 36 страници в съответствие със съдържанието и структурата на дисертационния текст.

Актуалността на темата е неоспорима в световен мащаб, като особено засяга българската култура и образование. Изследването посочва развиващи се от десетилетия

и задълбочаващи се проблеми, свързани с преподаването на класическа музика в българското училищно музикално образование, с недостатъчното ѝ застъпване в различните учебни, извънучебни и извънучилищни дейности, чието бързо решаване е крайно необходимо. Прогресиращото отчуждаването на младото поколение от това изкуство застрашава както бъдещето на сериозните жанрове и форми на музициране в България ведно с практикуващите ги изпълнители, така и общото културно равнище на българската нация. Изследването дава конкретни препоръки в тази насока, базирани на световния музикално-педагогически опит, същевременно съобразени с традициите и съвременните културни условия в България. Необходимостта от координация между музикалните и образователните институции у нас в настоящето, е изтъкната категорично като задължително условие при преодоляване на нерешените образователни слабости.

Уводът детайлно представя и коментира ситуацията в настоящото обучение по предмет Музика, като обосновава актуалността на проблема и необходимостта от промени с оглед важната роля на „всички музикални дейности в училище и извън него (в музикални музеи, звукозаписни студиа, на концерти, спектакли и репетиции) върху интелектуалното и личностно развитие на децата“ (с. 3). Формулирани са задължителните обект, предмет, цели, основни теза и хипотеза, методологията и изследователския инструментариум.

Първа глава прави обстоен исторически преглед на концертните музикално-образователни практики за деца и младежи от XIX век до днес, по целия свят и в България. Изследвани са техните исторически корени и етапи на развитие, образователните и концертните модели, форматите, музикалните организации и движения, чрез които се реализират. Отчетени са най-новите образователни потребности и изисквания в областта на музиката. Цитирани са важни схващания и изводите от практиката на значими личности, участвали в дейността на музикални институции. Докторантката прави опит за класификация на съществуващите музикално-образователни практики, съобразена с тяхната релевантност спрямо различните степени и задачи на образованието. Акцентирани са важни световни образователни и социални стратегии, предвиждащи равни възможности на всички деца, независимо от обществен статус, пол, етнос, религия, групите в неравностойно положение и т. н. Отделено е внимание и на децата със СОП.

Втора глава представя съвременното многообразие от действащи музикално-образователни програми и дейности на водещи оркестри и оперни театри по света,

свързани с нови технологии и формати (работилници, уъркшопове, майсторски класове и др.). Прави впечатление бележката, че „основен партньор в образователната дейност на музикалните институции са преподавателите по музика“ (с. 52), чиято дейност е подпомагана от различни методически материали. Докторантката прави опит за класификация на съществуващите световни музикално-образователни практики и формати на територията на училище и в концертната/оперната зала, съобразена с тяхната релевантност спрямо различните степени и задачи на образованието.

В трета глава се разглеждат актуалните за България музикално-образователни програми на държавните музикални институции, формати и практики на културните институти (оркестри, оперни/музикални театри и музикално профилирани музеи) за изграждане на детска и младежка публика. Обобщават се критериите за дизайн на програми за образователни концерти/спектакли, предлага се класификация на концертните модели на базата на сравнителен анализ на техните характеристики – традиционен модел за запознаване с музикалните инструменти, среща-разговор с конкретен автор, жанрово стилистичен концерт по дадена тема, симфоничен и музикално сценичен образователен концерт, в условията на „репетиция“, мулти-арт със съчетаване на различни изкуства, менторски концерт с участието на утвърдени и млади изпълнители, концерт с участие на публиката и др. Разгледана е дейността на програмите „Фортисимо“, на къщата-музей „Борис Христов“ и музеят на Панчо Владигеров.

Четвърта глава изследва предпоставките и възможностите за „внедряване“ на концертно-образователни модели в общообразователното обучение по предмет Музика, основно в рамките на дейността „слушане на музика“. Докторантката предлага концертно-образователни модели, съобразени с училищната степен, с подготовката в училище и с действащите образователни нормативни документи и учебни програми, с възможните реални практики по Музика. Като печеливша стратегия е утвърдено сътрудничеството между музикални и образователни институции, необходимостта от държавна подкрепа и съпътстващите я организационни и маркетингови активности.

Пета глава излага модела и етапите на анкетното проучване, анализира резултатите, изразени в таблици, фигури и текст. Анкетата се провежда с преподаватели по музика от общообразователните училища, разделени на: а) преподаватели без специалност музика и б) професионални музикални педагози. Резултатите от стратегически зададените многопосочни въпроси са показателна обратна връзка. Те разкриват например конкретни „препятствия“ за практическото взаимодействие между

музикални и образователни институции, „които възпрепятстват осъществяване на музикално-образователни инициативи в мащабите, които са били реализирани в страната ни през 80-те години на XX век у нас“, като логистика, маркетинг, пропуски в нормативната уредба и държавното финансиране. Резултатите от анкетата позволяват също степенуване на зрителските предпочитания спрямо концертно-образователните модели с доминиращ интерес към музикално-сценичния жанр. Те показват на бъдещите организатори на образователни инициативи, че формулата за създаване на успешни концерти е атрактивност, обвързаност с конкретно учебно съдържание, представяне посредством съвременни технологии и др. Предложените възможности за отговори отразяват комплексно проблематиката по проблема – и фактическото статукво, и мисловните нагласи, и ценностната система на анкетираните учители.

Заклучението обобщава изобилната информация и подчертава отново изводите на докторантката, изкристализирали чрез многото събрано от нея знание, и чрез натрупаните лични познания.

Публикациите по темата на дисертацията отговарят на законовите изисквания. В тях са осветлени по-подробно факти и явления, свързани с изследването, напр. задачите относно класическата музика от учебниците по музика, музикално-образователните инициативи в музея „Борис Христов“ и къщата музей „Панчо Владигеров“ и т.н.

Приносите на дисертацията, посочени от докторанта, са коректно формулирани и отговарят на действителните постижения. Към тях може да добавим още:

- синтезира богата информация за водещите музикални институции, за музикално-образователните структури и практики в Европа и по света;
- предлага огромно разнообразие от музикално-образователни формати – семейни или индивидуални, с различна организация;
- преосмисля ролята на българските музикални институции от миналото, тяхното действие и координация като източник на опит за бъдещето;
- разширява визията за образователните функции на музея и я доближава до актуалните европейски практики;
- утвърждава идеята за всеобща музикална ангажираност и образование;
- предлага създаването на специалност „концертна педагогика“, различни форми за подготовка на публиката и учителите по музика – с .49;

– музикално-образователната дейност е представена като част от цялостното изграждане на съвременна личност, отговорна за природата и обществото, креативна, комуникативна и с високи естетически критерии.

Дисертационният труд на Юлияна Караатанасова предоставя много полезна информация и изводи, които трябва да бъдат приложени на практика в най-кратки срокове. Поради неговата несъмнена практико-приложна значимост давам положителна оценка и предлагам на уважаемото жури да ѝ присъди образователната и научна степен „доктор“.

22. 05. 2025

доц. д-р Боряна Мангова